[2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 587

ਕੇਰਲ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਰਸ਼ੀਦ

(2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1321)

30 ਅਕਤੂਬਰ, 2018

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973- ਧਾਰਾ 231 (2)- ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ- ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ- ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ- ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਦੇ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਤੋਂ 5 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਤੋਂ 5 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: ਉਚਿਤ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਗਲੇਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ

ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਰਗੇ ਕਾਰਕ; ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ- ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 7 ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ ਸਨ- ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872– ਧਾਰਾਵਾਂ 135 ਅਤੇ 138

XXXXXX

588 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ: ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ

ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 7] [596-A-C]

2. ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਜੱਜ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। [ਪੈਰਾ 10] [599-F-G]

3. CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ: ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ; ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਤਵੀ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਚਾਅ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ; ਉਸ ਗਵਾਹ (ਗਵਾਹ) ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਿਸ ਦੀ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ; CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (1) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਉਪਲਬਧਤਾ ਜੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਕ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) [ਪੈਰਾ 11] [599-ਜੀ-ਐਚ; 600-ਏ-ਸੀ] ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ।

4. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਭਿਆਸ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ: (i) ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; (ii) ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਅਤੇ ਕਰਾਸ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ (ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ) ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ; (iii) ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸਮਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; (iv) ਉਸੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; (v) CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; (vi) ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; (vii) ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; (viii) ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ; (9) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੁਲਤਵੀ

ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਜਾਂ ਧਮਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 12] [600-E-G; 601-A-E]

5. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਗੰਜਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ CWs 1 ਤੋਂ 5 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ CWs 2 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 7 "ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ" ਹਨ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 13 ਅਤੇ 14] [601-E-G]

XXXXXX

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿੱਬੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 565: [1980] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 383; ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਐਸ.ਜੇ. ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ), (1984) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 722: [1984] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 438; ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2015) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 220: [2015] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 504 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਮੂਨ ਅਹਿਮਦ ਸਈਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀ, 2009 Cri LJ 1215: ILR 2008 ਕਰਨਾਟਕ 4378; ਸਿਸਿਰ ਦੇਬਨਾਥ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2017 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 2533 ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 2 ਅਗਸਤ, 2017 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ]; ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਾਅ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2009 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 3846 ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 23 ਜੂਨ, 2010 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ]; ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, ਹੇਬਬਾਗੋਡੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, [2017 ਦੇ Crl P ਨੰਬਰ 8774 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 7 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ]; ਮਸੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਮੋਲਾ @ ਮੋਂਗਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2016 ਦੇ C.R.R. ਨੰਬਰ 2411 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 10 ਅਗਸਤ, 2016 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ]; ਜੈਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਫਰੈਜ਼ਰ ਟਾਊਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ILR 1996 ਕਰਨਾਟਕ 2783: 1996 (3) Kar LJ 747; ਆਰ ਸੇਲਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [2016 ਦੇ Crl RC (MD) ਨੰਬਰ 744 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 24 ਜਨਵਰੀ, 2017 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਦੁਰਈ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ]: 2017 (2) ਅਪਰਾਧ 509 (Mad.); ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲਹੇ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [2018 ਦੇ M.C.R.C. ਨੰਬਰ 20240 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 11 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ]; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਅੱਪਨਾ ਮਾਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ [2016 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 578 ਅਤੇ 2016 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 2485 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 23 ਜਨਵਰੀ, 2017 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ); ਮੁਹੰਮਦ ਸੰਜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, 2000 Cri LJ 608: 2001 (1) RCR (ਅਪਰਾਧਿਕ) 431; ਲਾਲੂ ਆਲਮ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ [1996 ਦੀ CR ਸੋਧ ਨੰਬਰ 385 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 12 ਜੂਨ, 2002 ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: 2002 (3) CHN 301; ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (NCT ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ) 2017 Crl. LJ 3875 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਸ਼ੀਦ 591

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ

[1980] 3 SCR 383	3875 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 7
[2015] 1 SCR 504	3875 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11
[1984] 2 SCR 438	3875 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 11

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1321

2018 ਦੇ Crl. M.C. ਨੰਬਰ 171 ਵਿੱਚ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 09.01.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨਿਸ਼ ਰਾਜਨ ਸ਼ੰਕਰ, ਵੀਨੂ ਵਰਗੀਜ਼ ਕਚਾਪਪੀਲੀ, ਅਨੂ ਕੇ ਜੋਏ, ਅਲੀਮ ਅਨਵਰ, ਰੀਗਨ ਐਸ. ਬੇਲ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਧੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇ. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (Leave Granted)

1. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ 2018 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (Crl.) ਨੰਬਰ 4652 ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 171 ਵਿੱਚ 9 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

2. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

2.1. ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ 1973 **("CR.P.C.")** ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ CW 1-ਨਾਰਾਇਣਨ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਪ੍ਰਸਾਦ ਜੋ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ CW 1-ਨਾਰਾਇਣਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਬੁਲਾਈ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਪ੍ਰਸਾਦ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਬੇਹੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫਲੈਟ ਦੇ ਬਾਥਰੂਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਤੱਕ ਲੈ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੇਹੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਤੀਸਨ ਵਜੋਂ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। CW 1-ਨਾਰਾਇਣਨ ਨੇ ਫਿਰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਪ੍ਰਸਾਦ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਫਲੈਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2, ਰਸ਼ੀਦ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫਲੈਟ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

2.2. 24 ਮਈ, 2016 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਤਹਿਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਰਟ-2, ਥ੍ਰਿਸੂਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਸਮੇਤ 8 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤੀ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 343, 212,

201, 202, 118 ਅਤੇ 109 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਅਤੇ 34, 1860 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਸਤੀਸਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ CW 5- ਅਜੀਤਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਫਲੈਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3-ਸਾਸਵਥੀ ਵਿਚਕਾਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਤੀਸਨ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2.3 ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। CW 1 ਤੋਂ 5 ਨੂੰ 16 ਦਸੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸੇ ਦਿਨ CW 1 ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਾਰਾਇਣਨ ਦੀ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ CW 1-ਨਾਰਾਇਣਨ ਅਤੇ CW 2 ਤੋਂ 5 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ CW 2 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਬਚਾਅ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2.4. CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ CW 1 ਤੋਂ 5 ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

2.5. ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ 20 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

XXXXXX

ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਥੋਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ 1872 ਦੀਆਂ ਆਮ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 7 ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ ਹਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ CW 1 ਤੋਂ 5 ਕੇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਗੇ।

ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਤੇ 309 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਆਮ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

2.6. ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 20 ਦਸੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ 2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 171 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 1 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਗੁਪਤ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 171 ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ CW 1 ਤੋਂ 4 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ CW 5 ਦੇ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

2.7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 1 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2018 ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (Crl.) ਨੰਬਰ 4652 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਸੀ।

4. ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਾ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 135 ਅਤੇ 138 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਧਾਰਾ 135[1] ਅਤੇ 138[2] ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਅਭਿਆਸ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਿਵਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ (ਜੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ)
5. CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

---

[1] **"135. ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼-** ਜਿਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ।
[2]**"138. ਇਮਤਿਹਾਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼- ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ** ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਫਿਰ (ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇੱਛਾ ਕਰਦੀ ਹੈ) ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਫਿਰ (ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ

ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇੱਛਾ ਕਰਦੀ ਹੈ) ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ..."

XXXXXX

ਧਾਰਾ 231 ਹੇਠਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"231. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ(1) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਜੱਜ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) ਜੱਜ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਧਾਰਾ 231 (2) ਦੀ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਧਾਰਾ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 242 (3)[3] ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ CR.P.C. ਦੇ ਅਧਿਆਇ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਰੰਟ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

6. ਧਾਰਾ 242 (3) ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 251ਏ (7) ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਧਾਰਾ 251ਏ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1955 (1955 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 26) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਬਕਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1898 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ (ਸੋਧ) ਐਕਟ 1955 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰੰਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ਮੂਨ ਅਹਿਮਦ ਸਈਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀ[4] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤਨਾਗੌਦਰ, ਜੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 242 (3) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ 1898 ਦੀ ਧਾਰਾ 251 ਏ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

---

3 "242. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ.-...

... (3) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ

ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

[4] 2009 Cri LJ 1215 : ILR 2008 ਕਰਨਾਟਕ 4378

XXXXXX

7. ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ[5] ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ "ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ"[6] ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ

ਜਦੋਂ "ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ" [7] ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੱਜ ਕੋਲ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

8. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ:

ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਸੀ।

---

[6]ਸਿਸਿਰ ਦੇਬਨਾਥ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2017 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 2533; ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲਰਕਤਾ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 2 ਅਗਸਤ, 2017 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;

ਸ਼ਮੂਨ ਅਹਿਮਦ ਸਈਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀ, 2009 Cri. LJ 1215: ILR 2008 ਕਰਨਾਟਕ 4378

[7]ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਾਅ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2009 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 3846; ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 23 ਜੂਨ, 2010 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ]

[8]ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, ਹੇਬਬਾਗੋਡੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, [2017 ਦਾ Crl. P. ਨੰਬਰ 8774; ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 7 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿਖੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ];

ਮਸੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਮੋਲਾ @ ਮੋਂਗਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2016 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 2411; ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 10 ਅਗਸਤ, 2016 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;

ਜੈਕਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, ਫਰੈਜ਼ਰ ਟਾਊਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ, ILR 1996 ਕਰਨਾਟਕ 2783: 1996 (3) Kar LJ 747

XXXXXX

ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉਸੇ ਸਮੂਹ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਸੀ।
ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹਨ:

• ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੀ[10];

• ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ[11];

• ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ[12]

---

[9]ਆਰ ਸੇਲਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [2016 ਦਾ Crl. R.C. (MD) ਨੰਬਰ 744; 24 ਜਨਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਮਦੁਰਈ ਵਿਖੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ]: 2017 (2) ਅਪਰਾਧ 509 (Mad.)

[10]ਸਿਸਿਰ ਦੇਬਨਾਥ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2017 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 2533; ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 2 ਅਗਸਤ, 2017 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

[11]ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲਹੇ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [2018 ਦਾ M.C.R.C. ਨੰਬਰ 20240; 11 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ];

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਅੱਪਨਾ ਮਾਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ [2016 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 578 ਅਤੇ 2016 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 2485; ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 23 ਜਨਵਰੀ, 2017 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ];

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਾਅ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2009 ਦਾ C.R.R. ਨੰਬਰ 3846; ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 23 ਜੂਨ, 2010 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;

ਮੁਹੰਮਦ ਸੰਜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, 2000 Cri LJ 608: 2001 (1) RCR (ਅਪਰਾਧਿਕ) 431

[12] ਲਾਲੂ ਆਲਮ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ [1996 ਦਾ CR ਸੋਧ ਨੰਬਰ 385; ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (ਅਪੀਲ ਪੱਖ) ਦੁਆਰਾ 12 ਜੂਨ, 2002 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ]: 2002 (3) CHN 301 ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"... ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜੇ ਮਿਸ ਬੈਨਰਜੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਲਟ-ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕੋਲ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਘਾਟ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਜਾਣ ਸਕੇ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

XXXXXX

9. ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (NCT ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ)[13] ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ। ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

“42... (vi) ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮੇਂ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ) ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ- ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ।

(vii) ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਜੱਜ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ,

---

<u>ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਬਹੁਤ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।</u>

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ਮੂਨ ਅਹਿਮਦ ਸਈਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀ, 2009 Cri LJ 1215: ILR 2008 ਕਰਨਾਟਕ 4378 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ:

"... ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹਾਜ਼ਾਰ ਗਵਾਹ ਹੋਣਗੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 231 (2) ਜਾਂ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 242 (3) ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਮਹਾਜ਼ਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

[13]2017 ਦਾ W.P. (C.R.L.) ਨੰਬਰ 1350 ਅਤੇ 2017 ਦਾ Crl. M.A. ਨੰਬਰ 7450; 3 ਜੁਲਾਈ, 2017 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ: 2017 Cri LJ 3875

XXXXXX

ਇੱਕੋ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ।

(viii) ਜੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਧਾਰਾ 231 (2) ਜਾਂ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 242 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ

ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ (ਜਦੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ) ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ix) ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਉਪਾਅ ਕਰੇ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਜਾਂ 242 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

10. ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਟ੍ਰੇਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਤਹਿਤ ਜੱਜ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

11. CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ:

• ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ;

• ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ;

• ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਤਵੀ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਚਾਅ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ;

• ਉਸ ਗਵਾਹ (ਗਵਾਹ) ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਿਸ ਦੀ ਐਗਜਾਮੀਨੇਸ਼ਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ;

• CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (1) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਉਪਲਬਧਤਾ, ਜੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।[14].

ਇਹ ਕਾਰਕ CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਹਨ।

12. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਭਿਆਸ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

I. ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

ii. ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਇਨ-ਚੀਫ ਅਤੇ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ (ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ) ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ;

iii. ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸਮਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

---

[14]"**309. ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ**(1) ਹਰੇਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ।

ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2015) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 220 ਵੀ ਦੇਖੋ; ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਐਸ.ਜੇ. ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ), (1984) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 722

XXXXXX

iv. ਉਸੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

v. CR.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 231 (2) ਅਧੀਨ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

vi. ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ, ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

vii. ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

viii. ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕੇਸ-ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ;

ix. ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਜਾਂ ਧਮਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

13. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਗੰਜਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ CW 1 ਤੋਂ 5 ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ CW 2 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 7 "ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ" ਹਨ।

XXXXXX

14. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2018 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿਭਿੰਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 171 ਵਿੱਚ 9 ਜਨਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ 20 ਦਸੰਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi